

להיתר המכירה, כפי שהסכימו רבנים אחרים. בתשובה לפנייתם עמד מכסאו, הביא את ספר אביו הנצי"ב, והצביע על המקום בו הוא מחמיר בזה מאד. משום כך – הוסיף הרב – אפילו לחיזקק לכם איני יכול, כי לא אוכל לשנות מדברי אבי, גדולה או קטנה! והוסיף להדריך אותם כיצד להתנהג בעבודות השמיטה, כפי שסדרו גאוני ירושלים.

שנים מספר לפני מלחמת העולם הראשונה, כשנתכונן בירושלים „ועד העיר“ (הראשון) כדי לפעול ולעשות להצלת המוסדות והכוללים מן הרעב והמשבר הידוע שפקדם, כבר אז היו מן החדשים, שנכנסו להיות שותפים לוועד ולחוות דעתם בעניני הצבור, עד שעלה הצורך להתקין בתקנות שלהם שהנבחרים מוכרחים להיות אנשים ידועים ליראי ה', שומרי התורה ואמונתינו הק', בדרך ישראל סבא דוקא, ואז שיגר להם רבי חיים מכתב מיוחד, בו הורה להם להוסיף לתקנה זו שהנבחר יהא דוקא עוסק בתורה, ושומר מנהגים הקבועים בארץ, ע"פ תקנות גאוני עיר"ק. כגדולי ירושלים, קודמיו ברכנות, היתה עיקר מלחמת הרב התנגדות לשינויים בחינוך המקובל, ומרגלא בפומיה שהוא מצווה על מלחמה קדושה זו מאביו הנצי"ב. תקופה קצרה לפני פטירתו, אף מסר להעסקנים אגרת בכתב ידו, כדי שיחא הדבר למשמרת ולאות לבני מרי, וזה לשון הכתב:

29) ישיבת וואלווין שימשה כאחד המבצרים האדירים ששמרו על חומת בית ישראל מפני רוחות ההשכלה הלאומיות, שחדרו אליה ואיימו על יסודותיה. השלטונות הנכריים שמעולם לא ראו בעין יפה את קיומה של הישיבה, נתנו יד למאמצייהם של המשכילים לפגוע בסדריה ובסופו של דבר אף הצליחו לערער אותו.

הסיבה המכרעת שגרמה לסגירת הישיבה היתה ההוראה להכנסת למודי חול בסדר הלמודים. הוראה זו נתקלה בהתנגדותם הנמרצת של ראשיה להכנסת למודי חול במסגרת סדרי הלמודים הקבועים. הנצי"ב אף הביע נכונות להשלים עם סגירת הישיבה ובלבד שלא יצטרך להכניס למודי חול לסדרי הלמודים, והוא נתמך בהשקפתו זו גם ע"י הג"ר חיים סולובייצ'יק מבריסק, מראשי הישיבה הבולטים בימים ההם.

ההתנגדות לזמירת זר בהיכל ה' הונחלה על ידי ראשי ישיבת וואלווין גם לדורות הבאים. ראשי ישיבות ליטא התנגדו להכנסת למודי חול

[שעב]

„לזכרון מה שהזהירני וצוה עלי מר אבא הגאון זצללה”ה
 הב”מ קודם פטירתו, על דבר שמסר נפשו על ענין ישיבה
 דוואלזיון, שלא להכניס לתוכה שום לימוד מלמודי חול,
 ולסיבה זו נסגרה הישיבה, ומזה נחלה מחליו, אשר לא
 עמד ממנה, וצוה לי באזהרה שלא להסכים בשום אופן
 וללא שום הוראת היתר שבעולם, ואמר שהקב”ה רמז כל
 זה בתורה שאמר „להבדיל בין הקודש ובין החול”, היינו
 שכל עניני חול המתערבים בקודש לא די שאין עניני
 לימודי חול מקבלים קדושה, אלא אף זו שעניני לימודי
 קודש מתקלקלים מהם, ע”כ לא ירע לך, בני, מה שענין
 זה גרם לי לצאת מן העולם ולהסגיר הישיבה, כי כראי הוא
 הענין הגדול הזה, למסור נפשי עליו.

בדברים האלה דבר אלי ביום ג’ כ”ו מנחם-אב שנת
 תרנ”ב בווארשא.

ביום ג’ לחודש תשרי תרע”ג נתבקש רבינו לישיבה של
 מעלה, ומפני המקטרגים אושר כתב ידו ע”י הבד”צ, ובו הם
 מדגישים שכתב יד הרב הוא:

נתברר לנו הבד”צ הח”מ כת”י הגאון הצדיק ר’ חיים
 בערלין ז”ל, שזהו כת”י ממש, ואשרנוהו וקיימנוהו כדחזי.

וע”ד האמו”צ בעה”ח ז’ טבת שנת העת”ר

הבד”צ עה”ק ירושלים ת”ו

נאום משה נחום וואלענשטין

נאום צבי פסח פראנק

נאום חיים מענדיל בהרא”ש ז”ל

בישיבות, וכנגד רוחות ההשכלה שפשטו ברחוב היהודי ופגעו בקצות
 המחנה, שקדו לחסן את תלמידיהם בפני רוחות אלו ולהנחיל לתלמידיהם
 אחריהם את ההכרה הברורה שאין לנו שיוור רק התורה הזאת, והיא
 שעמדה להם להחדיר הכרה זו לרבים. אף התלמידים שלא נשארו באהלה
 של תורה, ופרשו לחיי מסחר, נשאו בלבם את המורשת שהונחלה להם
 בשנות לימודיהם בישיבה, וכל נסיונות החפשיים לערער את המסורת
 נתקלו בחומת הנאמנות והמסורת של היהדות הנאמנת.

[שעג]